

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เป้าประสงค์ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทย " ครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ที่มีการอธิบายให้ทราบถึงสาเหตุหรือเหตุโดยอาศัยปรากฏการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นเครื่องกำหนดและอาศัยเหตุต่าง ๆ อธิบายเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ โดยมีมุ่งศึกษาทางด้านปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเรื่อง การวิเคราะห์เป้าประสงค์ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทย โดยการวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อหาขอบเขตของการวิจัยจากหนังสือ บทความ วารสาร เอกสารทางราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. สร้างเกณฑ์การรวบรวมเอกสาร เกณฑ์การประเมินค่าเกี่ยวกับการศึกษาเอกสารทางด้านการวิเคราะห์เป้าประสงค์ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
๓. คัดเลือกเอกสารที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย
๔. สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาโดยกำหนดตัวบ่งชี้สำหรับการคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาวิเคราะห์ และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข เพื่อหาความเชื่อมั่น
๕. คัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาวิเคราะห์
๖. วิเคราะห์เนื้อหาทางด้านการวิเคราะห์เป้าประสงค์ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - ๖.๑ รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
 - ๖.๒ หาความสัมพันธ์ของข้อมูลและความแตกต่างกันของข้อมูล
 - ๖.๓ กำหนดแนวคิดสมมติฐาน

- ๖.๔ พิสูจน์แนวคิดสมมติฐานด้วยเหตุผลทางตรรกวิธีและอนุมานวิธี
- ๖.๕ สรุปข้อมูลสารสนเทศ
- ๗. รวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ความและอธิบายเพื่อนำไปสู่การนำเสนอผลการวิจัย ในรูปความเรียง

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

หน่วยการวิเคราะห์ ได้แก่

- ๑. เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือเอกสารทางราชการ ระเบียบคำสั่ง บทความวารสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยเป็นเอกสารร่วมสมัยในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔ และเป็นเรื่องที่อยู่ในเกณฑ์การรวบรวมเอกสารโดยนับหนึ่งเรื่องเป็นหนึ่งหน่วยการวิเคราะห์ รวมหน่วยการวิเคราะห์ทั้งหมด ๑๓๐ หน่วยการวิเคราะห์ โดยใช้เกณฑ์การรวบรวมเอกสาร ดังนี้
 - ๑.๑ เป็นเอกสารที่กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาจากระบบโรงเรียน การจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนลักษณะของผู้รับบริการทางการศึกษาจากระบบโรงเรียน คุณธรรม เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางการศึกษาจากระบบโรงเรียน แผนนโยบายการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน
 - ๑.๒ เป็นเอกสารที่กล่าวถึง ปรัชญา สังคม สภาพสังคม คุณธรรม เป้าหมายทางสังคม โครงสร้างทางสังคม แผนและนโยบายทางสังคม ลักษณะของคนที่ยังประสงค์ในสังคม
- ๒. จากหน่วยการวิเคราะห์ทั้งหมด ๑๓๐ หน่วยการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ประเมินค่าเอกสาร โดยมีเกณฑ์ดังนี้
 - ๒.๑ การประเมินค่าภายนอกโดยพิจารณาว่าเป็นเอกสารจริงหรือไม่ หรือลอกเลียนมา หรือแอบอ้าง ดัดแปลง หากเป็นเอกสารจริงจะต้องสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ถูกต้องจากผู้เขียนเอง จากแหล่งพิมพ์ สำนักพิมพ์ หรือผู้เกี่ยวข้องกับ เอกสารนั้น

๒.๒ การประเมินค่าภายใน โดยพิจารณาว่า

๒.๒.๑ เป็นเอกสารปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ หากเป็นทุติยภูมิต้องมีการอ้างอิง

๒.๒.๒ ผู้เขียน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการนั้น ๆ มีวุฒิการศึกษาตรงกับเรื่องที่เขียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียน มีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอข้อมูลทางวิชาการ มิใช่วัตถุประสงค์อื่น เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ

๒.๒.๓ เนื้อหาในเอกสารนั้นสมบูรณ์หรือไม่ หมายถึงได้กล่าวไว้ครบทุกแง่มุมและเป็นกลาง แม้จะไม่ครบทั้งหมดแต่ก็แสดงข้อมูลทางวิชาการ มิใช่เว้นที่จะกล่าวถึงข้อมูลบางข้อมูลที่อาจจะแปร เป็นวัตถุประสงค์อื่น นอกจากนั้นต้องพิจารณาการได้มาของข้อมูลของผู้เขียนว่าได้คัดลอกอ้างอิงมากล่าวไว้ อย่างตรงไปตรงมา หรือบิด เบือน ซึ่งอาจจะเทียบได้กับข้อมูล เรื่องเดียวกันจากแหล่งอื่น ๆ อีกในกรณีที่สงสัย หรือยังไม่แน่ใจ

๓. กลุ่มตัวอย่างหน่วยการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการจำแนกเนื้อหาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ๘ ประเภท คือ

๑.	ปรัชญาสังคม จำนวน	๑๕ เรื่อง
๒.	สังคมวิทยา จำนวน	๘ เรื่อง
๓.	การเมืองการปกครอง จำนวน	๑๓ เรื่อง
๔.	เศรษฐศาสตร์การศึกษา จำนวน	๘ เรื่อง
๕.	การศึกษาทั่วไป จำนวน	๓๓ เรื่อง
๖.	การศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน	๒๕ เรื่อง
๗.	การพัฒนาสังคมและชุมชน จำนวน	๑๐ เรื่อง
๘.	จิตวิทยาสังคม จำนวน	๘ เรื่อง

รวมทั้งหมด ๑๓๐ เรื่อง จากการใช้เกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหา ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของเอกสารโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ได้เอกสารที่จะใช้วิเคราะห์จำนวน ๓๗ เรื่อง โดยใช้เป็นตัวแทนของเอกสารในเรื่อง ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ๖ เรื่อง เป้าประสงค์ทางสังคม จำนวน ๑๑ เรื่อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน ๒๐ เรื่อง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหา ดังนี้

- ๓.๑ เนื้อหาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ เนื้อหาที่กล่าวถึง
 - ความหมาย
 - แนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - เป้าหมายในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลที่รับบริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ๓.๒ เนื้อหาทางสังคม ได้แก่ เนื้อหาที่กล่าวถึง
 - อุดมการณ์ทางสังคม
 - เป้าหมายของสังคม
 - แนวนโยบายสังคม
 - ลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคม

จากเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านคือ

๑. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรอะ
๒. ดร.สมประสงค์ วิทย์เกียรติ
๓. นายปรเมศวร์ สุขมาก
๔. นายนิรันดร์ ยงไสว
๕. นายปฐม สมัครพงศ์

เป็นผู้ตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และในการรับรองเครื่องมือการวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากเป็นการวิจัยเอกสาร ซึ่งต้องใช้การอ่าน พิจารณาเอกสาร การตีความสารในเนื้อหาของเอกสารจำนวนมากและหลายประเภท ผู้วิจัยจึงกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยการสร้างใบวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย คำที่เป็นเครื่องบ่งชี้ของเนื้อหา ดังนี้

๑. ความหมาย : หมายถึง, คือ, เป็น, ได้แก่
๒. แนวคิด : มีแนวคิด, มีแนวทาง, มีหลักการ, มีลักษณะ, ควรเป็น, ต้องเป็น
๓. เป้าประสงค์ : มุ่งหวังให้, มีเป้าหมาย, มีวัตถุประสงค์, ต้องการให้, มีเป้าประสงค์
๔. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : มีลักษณะ, ต้องการให้, ต้องการให้เป็น, ควรมีลักษณะ, ควร, มี
๕. จุดมการณ์ : มุ่งหวัง, คาดหวัง, ควร, ควรเป็น, ควรมี, จะต้อง, มีจุดมการณ์ว่า
๖. เป้าหมาย : มีเป้าหมาย, มุ่ง, มุ่งหวัง, คาดหวัง, ควร, จะ, ต้อง
๗. แนวนโยบาย : มีนโยบาย, จะต้องมุ่งให้, มุ่งหวังให้, ควร, จะ

หมายเหตุ

หากเครื่องบ่งชี้ไม่สามารถบอกได้ว่าข้อความที่ศึกษารวบรวมข้อมูลนั้นจะมีลักษณะตามเกณฑ์ของการศึกษาเนื้อหาหรือไม่ ควรใช้วิธีอนุมานว่าใช่หรือไม่แล้วเก็บข้อมูลไว้ซึ่งจะต้องได้รับการพิสูจน์ตามขั้นตอนอีกว่าถูกต้องหรือไม่

การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
๒. หาความสอดคล้องต้องกันและความแตกต่างกันของข้อมูล เบื้องต้น
๓. กำหนดแนวคิดสมมติฐาน
๔. พิสูจน์แนวคิดสมมติฐานในลักษณะ

- ๔.๑ แนวคิดสมมติฐาน
 - ๔.๒ ทาเหตุผลสนับสนุน
 - ๔.๓ สรุปลงเป็นมโนทัศน์
๕. สร้างจินตนาการ (Concievability) (บุษบา สนิสมบูรณ์ และคณะ ๒๕๒๒ : ๓/๔-๓/๑๐)
 ๖. สรุปลงข้อมูลสารสนเทศ
 ๗. สรุปลงผลการพิสูจน์ความจริงของเนื้อหาตามกลุ่มการวิเคราะห์ ได้แก่
 - ๗.๑ ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 - ๗.๒ เป้าประสงค์ทางสังคมที่คาดหวังในการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีบทบาทในการสร้างสังคม
 - ๗.๓ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ได้รับบริการจากการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทย
 ๘. ผู้วิจัยดำเนินการตีความและอธิบาย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีหลักเกณฑ์การตีความและอธิบาย
 ๙. ผู้วิจัย นำเสนอข้อมูล โดยมีรายละเอียดการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

การนำเสนอข้อมูล

เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลโดยการเขียนความเรียงเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่ออธิบายข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ความนำ กล่าวถึงความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีอยู่ในเอกสารของไทย โดยแสดงให้เห็นความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสังคม

ตอนที่ ๒ กล่าวถึงอุดมการณ์หรือเป้าประสงค์ทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทย โดยกล่าวถึงภาพรวมของอุดมการณ์ทางสังคม และมุ่งเน้นไปถึงเป้าประสงค์ทางสังคมที่พึงปรารถนา การจัดตำแหน่งทางสังคม ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีบทบาทในการ

สร้างสังคม อันจะเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับสังคมไทย

ตอนที่ ๓ กล่าวถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ได้รับการบริการจากการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย โดยแสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายที่การศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยโดยแสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายที่การศึกษาในระบบโรงเรียนของไทย ต้องการให้คนในสังคมที่ได้รับการบริการทางการศึกษาในระบบโรงเรียน มีลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร เช่น ให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ประกอบธุรกิจเป็น หรือเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะรับรู้ ตลอดจนสามารถที่จะ เสือกรับการบริการจากรัฐได้ หรือเป็นคนที่สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้น

ตอนที่ ๔ บทสรุป กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยเป็นการสรุปข้อค้นคว้าว่าเป้าประสงค์ทางการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยในปัจจุบัน เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อแสดงทัศนะหนึ่งในการศึกษาทางปรัชญาการศึกษาในระบบโรงเรียน อันจะทำให้ทราบความรู้แม่บทของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งจะสามารถตอบคำถามในปัญหาการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีเหตุผลที่เป็นไปได้และจะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในสังคมไทยต่อไป